

Vint pel·lícules gregues que han definit el segle XXI (fins avui)

Iannis Vassiliu

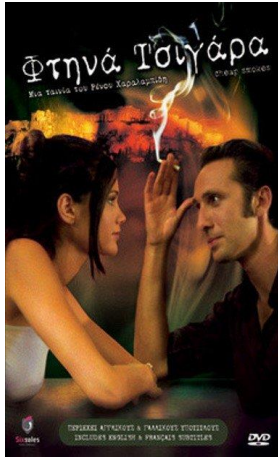
(Traducció: Jaume Almirall)

La versió original d'aquest article es publica a *LIFO* el 21 de febrer de 2021:

https://www.lifo.gr/articles/cinema_articles/314241/20-ellinikes-tainies-poy-kathorisan-ton-eikosto-pto-aiona-mexri-simera

Ja des de finals del 90, el públic havia començat a confiar novament en el cinema grec, amb el gènere de la comèdia emportant-se la part comercial del lleó, una cosa que no va canviar dramàticament amb el pas al segle XXI, si més no durant la primera dècada. Cinc o sis directors fermament fiables del passat van continuar fent el seu cinema, mentre van començar a sorgir també interessants joves creadors disposats a defugir la introspecció i l'autocomplaença del nou cinema grec i a experimentar coses. A mesura que s'acostava la segona dècada, les pel·lícules gregues van començar a ser molt sol·licitades en els festivals internacionals, van guanyar premis, van arribar fins i tot als Oscar; al mateix temps, però, van perdre terreny en les preferències del públic cinèfil local. Venien entrades, de tant en tant, algunes comèdies de qualitat dubtosa, arrasaven a les taquilles també alguns dignes intents en el cinema pur, purament narratiu, però les pel·lícules de l'anomenat circuit «artístic» van assolir recaptacions lamentables. ¿I l'endemà de la pandèmia? De facto, desconegut. Mentrestant, ja transcorreguda una cinquena part del segle, es dona un bon pretext per a una recapitulació en forma de llista. L'única regla que s'ha establert és que hi hagi una pel·lícula per director, una clàusula imprescindible perquè hi hagi una representació polifònica i perquè la majoria de posicions no quedin cobertes pels sospitosos habituals, encara que ha fet sorgir preguntes que han assegurat nits d'insomni al qui subscriu —la decisió entre *Vida veritable* i *Strel·la* s'ha pres finalment segons el criteri de la significació històrica, però per poc si no s'ha pres a cara o creu. Preguntes com l'anterior poden provocar una crisi de pànic i diplopia transitòria en un cinèfil obsessiu. Si es té en compte la responsabilitat de l'avaluació crítica i de la firma —en la mesura i amb la seriositat amb què cadascú les considera—, és fàcil adonar-se que la confecció de qualsevol llista cinematogràfica no és una qüestió senzilla. D'altra banda, una llista no és (no hauria de ser) res més que un joc, un pretext per a escriure unes quantes línies sobre cinema i per a recomanar al lector títols per a la propera marató de cinema domèstica. En les pel·lícules que venen a continuació, a part dels títols evidents, que no podrien faltar per cap raó objectiva o subjectiva, també n'hi ha algunes de mèrit que o bé van ser oblidades o bé no van rebre l'atenció deguda quan van arribar a les sales. Totes plegades constitueixen una imatge de conjunt del cinema grec del segle XXI.

Cigarettes barates (2000), de Renos Kharalambidis

Un passeig per una Atenes buida que fan un col·leccionista d'experiències i una noia (o bé una breu història d'amor, com aquella pluja) proclama Kharalambidis com a poeta cinematogràfic de la nit urbana i d'aquells moments efímers que duren una eternitat, preservats en un trolebús ple de coloms, on bufa, enterbolit, un aire càlid. No va tenir públic quan va aparèixer, a continuació va ser estimada com totes les altres pel·lícules de la llista juntes.

La pedra que no riu (2020), de Fílipos Kutsaftís

Enregistrant material al llarg de deu anys a la regió d'Eleusina, Fílipos Kutsaftís capta amb la seva lent persones, fets i canvis, en un intent per vincular l'antic i el contemporani, el (di)acrònic i l'oportú, la matèria i l'esperit. Amb l'assistència d'una narració lírica i de l'acompanyament musical de Konstandinos Vitas, ho ha aconseguit de meravella. Probablement, el millor que podem exhibir en el camp del documental, com a cinematografia nacional), juntament amb *Arkadia Salve*, del mateix autor.

Quinze d'agost (2001), de Konstandinos Iannaris

Prenent com a punt de partida la festa nacional del quinze d'agost, l'aportació grecoparlant a una de les subcategories més populars de la ficció cinematogràfica de la dècada, el drama vertebrat, és un film amb una direcció enèrgica, tensions teatrals i herois que busquen un miracle —del seu veí, de la Mare de Déu, del destí, de qui sigui que pugui escoltar les seves peticions.

Comiats difícils: el meu papà (2002), de Penny Panagiotopulu

Poques vegades el cinema grec ha intentat observar el món des de la mirada infantil. Amb l'Atenes del 69, una promesa paterna incompleta i un marrec cridat a acontentar-se amb la idea i amb la sensació de la pèrdua —gran distància entre l'una i l'altra—, *Comiats difícils* constitueix sens dubte el cas de més bon gust i el més reeixit. Una pel·lícula molt tendra.

El Rei (2002), de Nikos Grammatikós

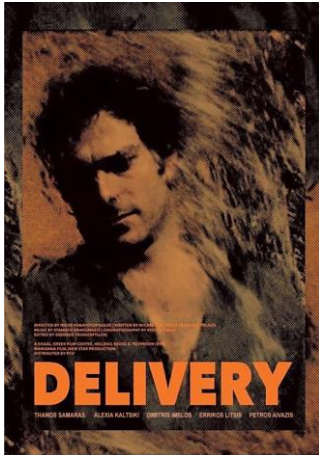

Vanguelis, acabat de sortir de la presó, es refugia en la casa paterna, en un poble del Peloponnès, amb l'objectiu de tornar a començar, per comprovar en poc temps que aquest món, encara menys que a l'Estranger, no accepta les segones oportunitats —potser per això mateix en manca. Interpretació brutal de Vanguelis Murikis en una acusació desenfrenada, però en cap moment cridanera, davant tot allò que constitueix el que la Grècia de comarques considera «tranquil».

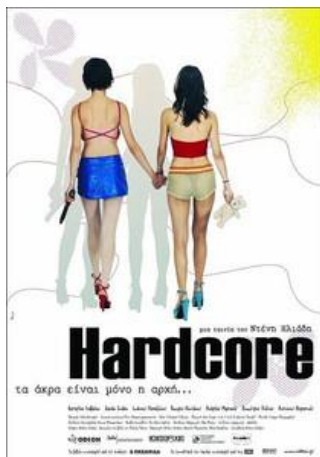
Cuina constantinopolitana (2003), de Tassos Bulbetis

El menjar i la seva preparació com a cerimònia sinònima i constitutiva de l'experiència humana, les arrels, la nostàlgia, l'amor, i una banda sonora que reforça la dinàmica de la imatge de la mà d'Evanthia Rembútsika, constitueixen un gustós plat cinematogràfic de consum i d'abast massiu, que va estar en cartell durant mesos a les sales gregues, batent un rere l'altre els rècords de recaptació —uns altres temps, uns altres hàbits cinèfils.

***Delivery* (2004), de Nikos Panagiotópulos**

Dels directors que s'han enamorat com pocs de la capital atenesa, Nikos Panagiotópulos presenta aquí un recorregut per l'altra cara, marginal, de la ciutat, per mitjà d'una sèrie de trobades que transformaran un àngel del cel en «exterminador». Els episodis de naturalesa anecdòtica coloreixen una creació local en la seva major part malànima que per desgràcia avui s'ha oblidat.

***Hardcore* (2004), de Denis Iliadis**

Faula tenebrosa sobre la joventut perduda, influïda evidentment pel cinema occidentalitzant del *shock*, que en aquell temps feia de protagonista en els festivals i aconseguia introduir-se fins i tot en la producció hollywoodiana. Malgrat les seves evidents mancances dramàtiques, *Hardcore* va portar una mica d'audàcia i una diferent filosofia de l'estructura a la producció grega de l'època, un aspecte que no es pot deixar de reconèixer. Merescudament va constituir l'entrada del seu creador a l'altra riba de l'Atlàntic.

El somni del gos (2005), d'Ànguelos Frantzís

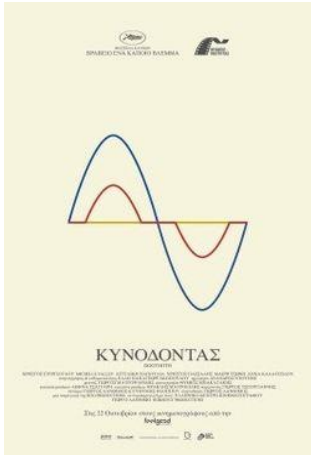

Malsons i paisatges onírics de l'Atenes nocturna en un conte cinematogràfic hiperactiu, surrealista, cinèfil, que uneix fantasia i realitat, Aris Servetalis i Markos Lezés, David Lynch i Nikos Panagiotópulos. No del tot reeixit, però un joc formal indubtablement interessant d'aquells que no es troben gaire sovint en la producció cinematogràfica del país.

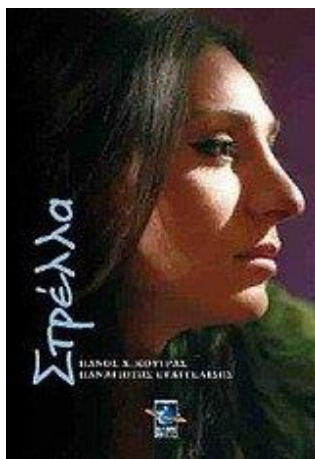
L'ànima a la boca (2006), de Iannis Ikonomidis

L'idioma fílmic de Iannis Ikonomidis —si has crescut al camp i descartes la reiteració de la prosa, fins i tot en diries semi-documentalístic— troba la seva culminació en *L'ànima a la boca*. Sense la més mínima exageració, una de les pel·lícules més violentes que mai s'hagin filmat, i que plasma amb estil elegant la feixistització d'una figura estoica enmig dels seus xocs implacables amb una realitat feixistitzant.

***Dent canina* (2009), de Iorgos Lànthimos**

El punt d'inflexió en el qual el cinema grec renuncia a la introversió, adopta temàtiques d'interès universal i aconsegueix dinàmica internacional. Amb la baula d'unió del motiu de la representació, que comparteixen força obres del corrent artístic, Iorgos Lànthimos i Evthimis Filipu creen el que part de la teoria ha anomenat «Greek weird wave» i ha estat adoptat pels gran festivals però també per l'Acadèmia dels Oscar. Res de tot això no hauria ocorregut sense el càustic joc lingüístic, els procediments sàdics de socialització i la iconografia clínica de *Dent canina*.

***Strel·la* (2009), de Panos Kutrás**

El gran moment «queer» del cinema grec va arribar amb una interpretació apocalíptica d'una actriu novençana, una petita dosi de realisme màgic en una característica escena amorosa i una commovedora escena de reconeixement en la tradició de la tragèdia antiga. Les bones intencions de l'epíleg, que intenta reconstituir el model tradicional de la família nuclear, igualen el seu desencert dramàtic, que tanmateix no és tan greu com per rebatre el que s'ha dit abans.

Apnea (2010), d'Arís Bafalukas

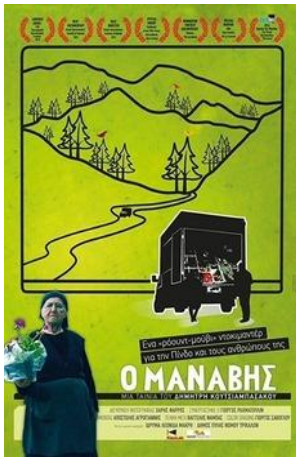
Amb filtres verdosos, doblats, impressionants preses subaquàtiques, les composicions de Nikos Kipurgós subratllant el suspens i una narració que fa la història més fascinant del que realment és, *Apnea* és una primera pel·lícula encantadora, una aportació senzilla i humil davant el cinema narratiu, que deixa promeses per al futur —justificadament, esperes veure què pot fer el director amb un material més ambiciós a les seves mans.

Attenberg (2010), d'Athinà-Rakhil Tsangari

La Marina imita els animals per a poder ser acceptada pel «ramat», exactament igual que la ciutat en la qual viu imita models industrials estrangers, en un país pel qual el tren del desenvolupament industrial no ha passat mai. I amb la imitació arriba l'alienació i l'homogeneïtzació, de manera que el canvi es queda en utopia inabastable. Magnífic debut, que ha seguit l'anàloga *Chevalier*, una divertidíssima, a estones, deconstrucció de l'antagonisme masculí.

El verdulaire (2013), de Dimitris Kutsiambassaku

Seguint el verdulaire del títol, que durant dècades recorre els llunyans pobles del Pindos i, a més de les provisions, es preocupa del vincle dels habitants amb la resta del món, Dimitris Kutsiambassakis ha lliurat un documental no només sobre oficis i costums que es perden, sinó també sobre un aspecte invisible del camp grec, que habitualment interessa al cinema només burlescament. Perfecte *double bill* amb *Fill del Guarda*, pel·lícula de ficció del mateix director, que pot enorgullir-se d'un dels finals més commovedors dels últims anys.

L'etern retorn d'Andonis Paraskevàs (2013), d'Elina Psiku

En aquesta estilitzada acrobàcia entre la comèdia de l'absurd i l'al·legoria, un presentador televisiu posa en escena la seva desaparició per tal de poder fer el seu retorn triomfal al *showbiz*. L'heroi malda —com el país?— per restablir un passat «gloriós», que ja havia deixat d'existir i que potser era menys gloriós del que creia. Potser el desconcert de la part final reflecteix el desconcert d'una societat amb crisi d'identitat, obligada pels fets a redefinir les seves prioritats.

Petita Anglaterra (2013), de Pandelis Vúlgaris

Diàlegs literaturitzants, ritmes fúnebres, personatges de porcellana que el temps ha esquerdat, dones que han gastat la vida en una espera sense fi, i un punyent «Spiros, amor meu», en el qual es (cor)responen els elements de la naturalesa —una instantània profundament grega que ens farà esgarrifar fins que s’assequin els mars. La millor pel·lícula de Pandelis Vúlgaris d’ençà de *Tot és camí*.

Dimecres 04.45 (2015), d’Alexis Alexiu

Tot i que en fa un gra massa amb una gens discreta semiologia sobre la crisi grega — recorda bastant la matusseria de *Killing them softly*, d’Andrew Dominik—, l’estilitzat neo-noir d’Alexis Alexiu té un acabat perfecte, referències cinefíliques harmònicament incorporades, i un protagonista robust en la persona d’Stélios Mainas. És la prova que, amb una mica de voluntat, talent i pràctica, els nostres cineastes poden aconseguir quelcom diferent (fins i tot) en el cine de gènere.

Suntan (2016), d'Argiris Papadimitrópulos

Metge tímida és destinat a Andíparos i decideix de lliurar-se en cos i ànima a la fascinació de l'estiu grec i recórrer la distància que va de la imaginació a la realitat, un camí que, per manca d'experiència, pot resultar dolorós. Inesperat *sleeper hit* a les sales, al qual contribuí una estratègia publicitària imaginativa, però la raó principal del seu èxit i popularitat fou la seva qualitat cinematogràfica —i cal posar l'accent en el terme «cinematogràfica».

Llicenciat (2019), de Zakharias Mavroidís

La producció local mostra una enorme mancança en sector del bon cinema narratiu i és una gran llàstima que pel·lícules com *Llicenciat* constitueixin només l'excepció a la regla. La Història, el passat, les nostres relacions amb això i, per damunt de tot, la identitat nien dins el nucli temàtic d'un drama construït amb cura en cada pla, inoculat amb les dosis correctes d'alegria i beneït per un «secret» de gran càrrega emocional.

